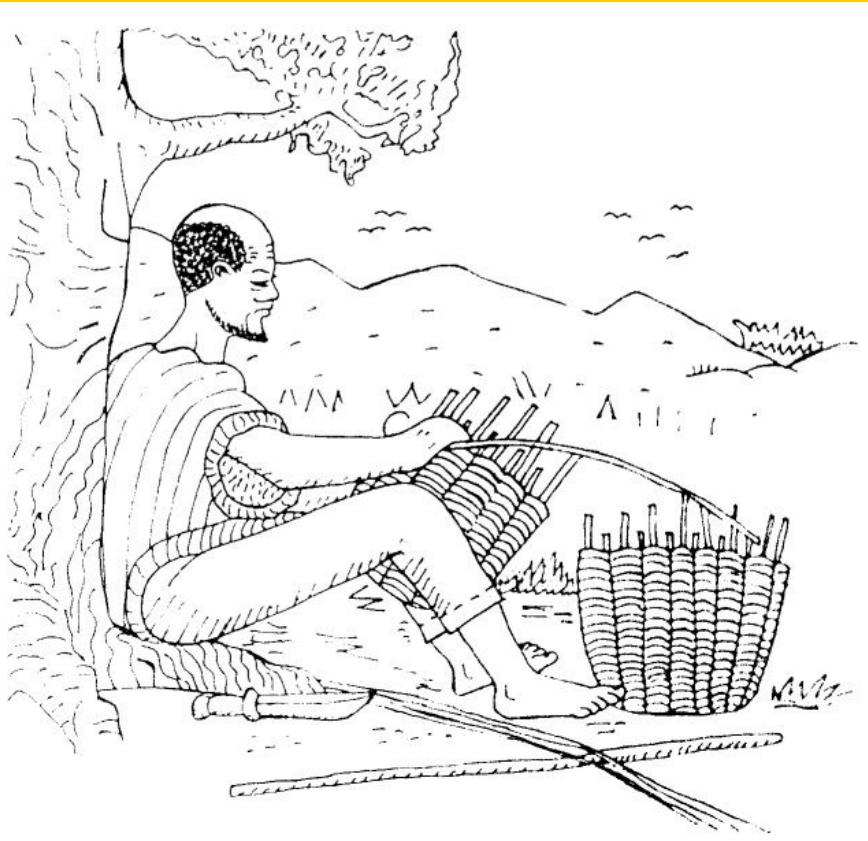

Bīncuŋ-nelma

Sebe hāalīŋo

Livre de proverbes en cerma (gouin)

Bīncuɔŋ-nelmanŋ-sεbε

Livre de proverbes en cerma

Nous invitons nos lecteurs
à nous faire part de leurs
suggestions en vue de pro-
mouvoir la sagesse des
"ciraamba". Veuillez vous
adresser à la sous-
commission de la langue

L'alphabet utilisé dans cette publication est en accord avec l'alphabet agréé par la Commission Nationale des langues Burkinabè et la Sous-Commission de la langue cerma.

Ce livre a été revu et augmenté par:

MM: SOULAMA Emmanuel traducteur à la SIL cerma
KARAMA F. Daniel réviseur à la SIL cerma
SOULAMA Aly instituteur au S.A./DPEBA Comoé

Nous remercions tous ceux qui ont contribué à l'élaboration de ce livre et tout particulièrement KARAMA F. Daniel pour les dessins.

Deuxième édition
Publié sur <http://www.sil-burkina.org>
1er trimestre 2009

© TOUS DROITS RESERVES
Sous-Commission Nationale de la langue cerma

1 Da η naa η nyu-i η galla baa η to-i.

Niŋ taaraŋ kumaj da η saa da-ku, kumaj dii baa-ni ce baa-ku dumaa

2 Ba sa fir dūŋgu ka huo dāŋherieŋgu.

η sie gbāa ta η bīena naŋ dūŋhuŋya-maama-i η kā η migāaŋ puoŋ-maama.

3 Nammu hāi saarāaŋ mu-naa koŋ.

Da η fie waa nie nie, η sie gbāa ce weima-i hiere η de-ŋ-diei-i.

4 Vabie sa ku naa karre.

Nelie sa ku naa weima.

**5   Ƞ sie gbāa waa dɔrɔ-i aa ta ɳ kāŋ ɳ
nyieni-i.**

*Da ɳ doŋ weima aa ma saa hi tī yogo ɳ saa saaya ɳ wucya ɳ ta
ɳ gbelen ɳ fere.*

6   Ba nyen koron-yucengu-i baa ku hoholma.

*Nelman siire huçengu maŋ nuc-i ma faa wamma huçengu fanju'i
nuc-i.*

7   Ƞ feŋ yiroŋo baa fitinuc.

*Biŋkūŋgu maŋ sie gbāa fa nelieŋo maama-i, da ɳ hā-yo baa-ku
yuŋ haku-i dii-kuc?*

8   Ba cīŋ tibiiŋ-nu aa ko gbēlŋo.

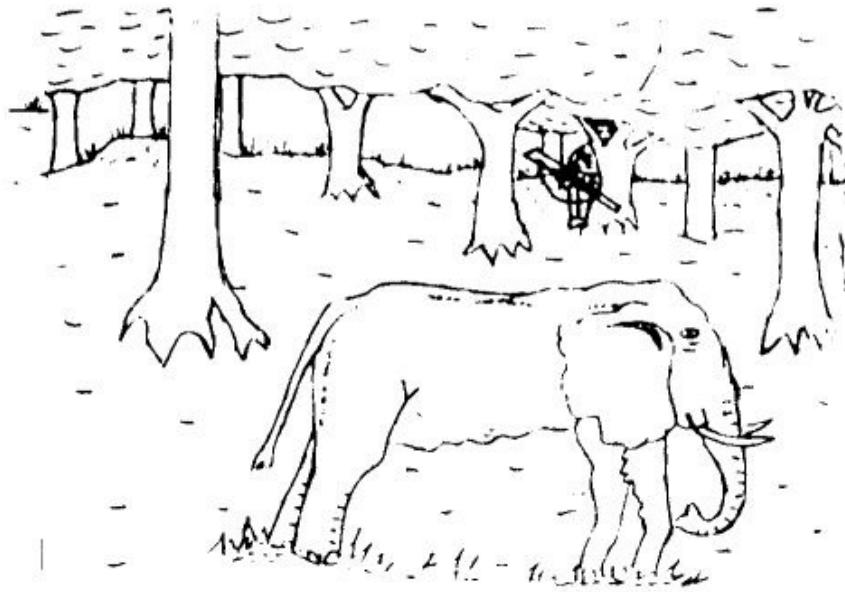
Ba gbāa bi cira:

Tāmpelle cīŋ dāmien-nu nyen namma.

Ba cīŋ nelbuŋ-na aa gbāa ce ninsor-wemba.

9   Ƞ kuŋ gbēlŋo baa terre.

*Nelma maŋ ɳ saa na hūu-ma wuc ɳ gbāa ce-ma, da ɳ ji gbāa
ce-ma, hofelle maŋ yieŋ-niɛ, di yaa ciɛŋ ba cira ɳ daa ɳ kuŋ
gbēlŋo baa terre.*

10 Ba sa niya ba nabentieŋo pāl yuŋgu.

Nuŋŋ miɛ i sa saa hiere, ɳ fɔŋgūc duɔ̄ saa hi kumaj, baa cira ɳ ne ɳ nabentieŋo aa ce ku temma.

11 Dānsūdədəlŋgu bitiele sa gbāŋ muonumma

Ba gbāa bi cira:

Tēntōŋo maŋ dɔlaŋ u sa gbāŋ kaasimma.

Nelfefei sa cɔ.

12 Yaanŋa sa huol ka tieŋ huonŋ-nu.

Nelieŋ nuɔ da ɳ taara yaahuolo-i ɳ da-yo.

13 Ba sa kar ba binieŋ-gboluoŋgu nanna.

Naŋ fereŋ wuonŋ duɔ fie waa niɛ niɛ, ŋ siɛ gbāa hiel-o horre-na.

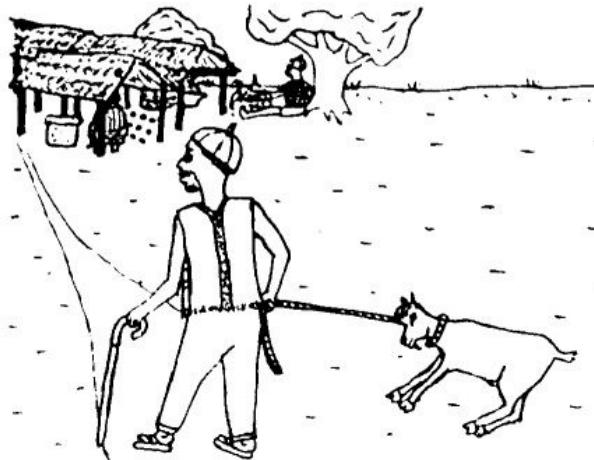

14 Da ŋ da yerie wuo musɛlle-i, u saaya u jaalfafalmu.

Na nir'a ŋ siɛ gbāa da bīŋkūŋgu maŋ, da ŋ ji da-ku, ŋ saaya ŋ jaal Diiloŋo yaa-i.

15   Kaagbuoŋ yavāale sa boruona u sagakālle-i.

Weima maŋ vii-ni, da ŋ fie ce nie nie ŋ sie gbāa hel-meɪ.

**16   Kokuoŋgu maŋ yaraa maamuŋo, vaa fuɔ
maama nie?**

*Nelma maŋ yaraa bīncuɔmba-i, bisälāa fuɔ ce-ma nie gbāa
fielnu-meɪ?*

**17   Baŋ'a na muo na nyubaa-ba-i huɔŋgu maŋ
nuɔ-i kã na muo; da ŋ ji yaŋ ba muo tĩ aa
naŋ suɔ muo ŋ wuoŋo-i ba cira ŋ ciɛ
dāŋgā.**

*Wεiŋ da ma fie balaŋ nie nie, da na gbonu ce-ma hiere, ma
balaan-terieŋgu sa da. ɿga daŋ ceŋma ŋ diei, ku da.*

18 Ba sa sagalla bonya kūɔnaŋo

Da ba hā-ni bīŋkūŋgu, ɳ saa saaya ɳ bēŋ-ku.

19 Terieŋ-pelieŋ da ku saa karra, u sa suɔ u fuoŋgu saaŋgu.

Da ɳ ta ɳ ce weima aa ba cira ɳ yaŋ ɳ yagara, da ma saa ji wuo-ni ɳ sa yaŋ.

20 Cicɔr sa bie gboruoŋgu ãnduɔma-na.

Niŋ hila ciinŋgu-na baa mamaŋ, da ɳ ka da manamma puoŋana aa ce-ma ba bin ku yaa-i cicɔr sa bie gboruoŋgu ãnduɔma-na.

21 Ifelleŋ-kuolo sa suɔ jijaaŋo.

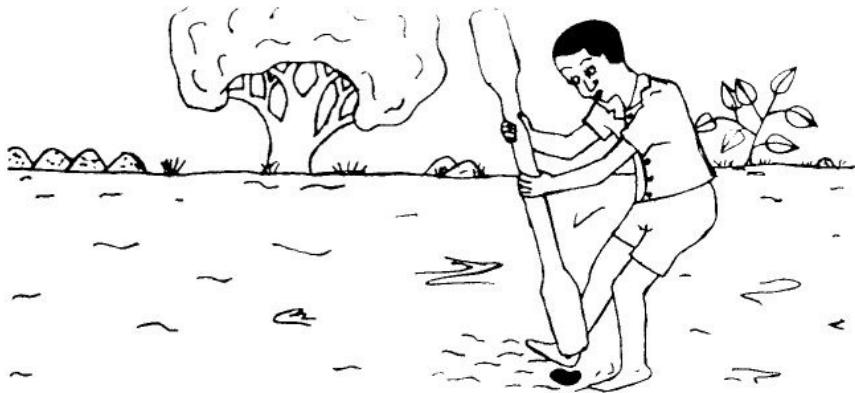
Nelieŋo maŋ huɔŋ u saa da mulɛma-i u sa suɔ-ma.

22 Mamalaanŋ duɔ saa suur hūŋhɔl-na, u sa suɔ wuɔ hūmma dii sɔmma hain.

Weiŋ da ma saa da-ni, ɳ sa suɔ wuɔ yaahuolo ciu u-naa.

23 Η hīej sūmeiñjo baa bombolle.

Da ñ ce weima gbuonu hā ñ fere, ba bī ku yaa-i wuc ñ hīej sūmeiñjo baa bombolle.

24 Yinduɔŋ-gbaruŋgu sa yar koŋkuoŋo.

Niŋ'a ñ sa ce kumaŋ koko, ku yinduɔŋ-cemma siɛ gbāa yar-ni.

25 Da ba ta ba saar ñ huoŋgu-i ñ ta ñ saar ñ kusūŋgu-i.

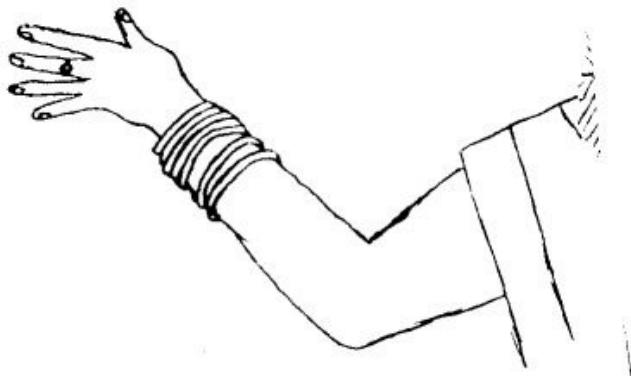
Nelieŋ nuɔŋo-i da ba ta ba kāyā-niɛ naŋ fereŋ weima-na, ñ saa saaya ñ nanna ñ fere.

26 Maamuŋ duɔ bel duɔ wuo u biloŋo-i ñ da wuc u yaan̄ga biyaa kaagbuoŋ yaan̄ga.

Da ñ bel da ñ bīena moloŋo yerre-i ñ siɛ gbāa naa balaŋgu haa-yu.

27 Gbāmaŋga diei sa du nagāŋ-na.

Da na pūulā weima man, ma'i daaŋ yaanŋa donduo.

28 Ciceyierŋa-i a-naa honniŋ a sa da belle.

Da na'a na fielnu nelma-i ma taamba honni-na, ma siɛ gbāa da yaanŋga.

29 Nuŋgu'i puɔraaŋ ba muo källe-i.

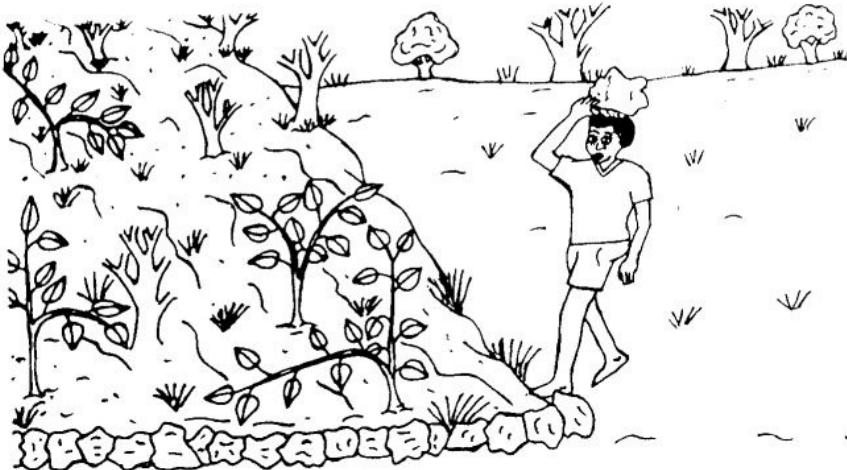
Nelieŋ nuɔ ŋ nuŋ-āndaŋgu-i diyaanŋ-niŋ weima-na.

30 Ba sa biera hälteinŋa nukulaaŋ-nu.

ŋ siɛ gbāa ta ŋ ce bīŋkūŋgu aa ta ŋ cɔ ku nyulmu-i.

31   Ι biyaa tāmpīeŋa ka ta η kuora tānuŋgu.

*Kuŋ yeq baa umaj da η tiraat bie ka ta η hā-yo, ba biĩ ku yaa-i
η biyaa tāmpīeŋa ka ta η kuora tānuŋgu.*

**32   Tijūmmu maŋ sa suuriŋŋ η pāaŋgu-na,
baa dii-mu η hā η nawuoŋo-i.**

Na niŋ'a η sa hūu kumaj, baa ce-ku η nanolŋo-na.

33   Da η saa piɛ tuole-i η sa suo wuo di hūŋ.

Da η saa piɛ moloŋo-i η sa suo u balaanŋgu-i.

**34   Daayuŋ da ku fiɛ vaaya hūmma-na ku sa
ji bir pempaanŋo dede.**

*Nelieŋ nuo da η fiɛ vaaya nie nie hīŋgu-na, η sinni sa ji gbāa
bir dede.*

**35   Vaaŋ naama'i ciŋ ba kā baa kaagbuoŋo-i
hīewuɔralle-na.**

*Kumanj gbāa fa ŋ maama-i da ŋ saa da-ku, ŋ ce ŋ ne baa
kumanj dii baa-ni.*

**36   Mi saa waa maamuŋ vaama-na, mi sie su
u firma.**

*Mi saa waa nelma cemmarj-terieŋgu-na mi sie su ma
fielnumma.*

**37   Gborkūna wučya ta kuliŋgu
kontaaya-yiiŋgu.**

*Nin'a ŋ sa gbāa ce weima maj hɔlhɔl, da ŋ'a ŋ ce-ma ŋ sire baa-
ma donduo.*

**38 Cieroŋo ne u yaaya-wuoŋo yuŋgu aa tuč
cuč.**

Moloŋ duč sire, u tuč taara u ce u bīncučy temma.

**39 Mi diyaa dāamu da mi suč fafalmuŋ kāŋ
kusucuŋ-nu.**

Ba gbāa bi cira:

**Mi tuyaa cuoŋgu da mi suč fafalmuŋ kāŋ
yaŋga maŋ nuč-i.**

*Da ŋ muoya moloŋ nuŋgu-i da ŋ suč u hučya-maama-i, ba bī ku
yaa-i wuč ŋ diyaa dāamu-i da ŋ suč fafalmuŋ kāŋ kusucuŋ-nu.*

40 Tāaŋgu karaa bəmbəmuŋ caaŋ-nu.

*Wεiŋ da ma bīna ma migāatieŋ caaŋ-nu, ba cira "tāaŋgu karaa
bəmbəmuŋ caaŋ-nu".*

41 Vaaŋo suč uŋ wuo kalaanġu maŋ nuč-i.

Nelieŋo nelieŋo u suč uŋ ceŋ u forforuo-i kusucuŋ-nu.

42 Hūŋkuɔsǐnnintieŋo'i piyaŋ koluontieŋo.

Umaŋ taaraayaŋ bīŋkūŋgu, u'i kāaŋ ku terieŋgu-na.

43 Pāaŋgu fẽ, ŋga pădorre sa gbuonu.

Nelma tin ŋga ma sa hel ŋ hučŋga-na.

**44 Huruŋo maŋ hučŋ saŋ-na, ijieni sa ce-yo
bīŋkūŋgu.**

Da meŋ bīŋkūŋgu maŋ nuɔ-i ku bīŋkūŋgu sa ce-ni weima.

45 Pɔpuɔruŋgu fẽ gbeini, ku sa fẽ hučŋga.

Da ŋ t̄eŋna aa puɔr, ŋ ka da fiisa, ŋga pɔpuɔruŋgu sa ce ŋ hučŋga.

46   Ι saar koluon̄-huon̄gu.

Da η piiye baa moloŋo aa u sire ka tuɔ ce u deŋ-maama, ba bĩ ku yaa-i η saar koluon̄-huon̄gu.

47   Cīinatieŋo kūŋ baa u kɔruɔ-i gbāŋgbāŋ.

Da η cūna bīŋkūŋgu nuɔnei cii.

48   Hūŋkunutie sa bɔ kuubelŋgu.

Nelieŋo yaaŋ da ka huol, u sa bɔ.

49   Kakūŋ huɔya-maama'i cie u saa pa yieŋa.

Nelieŋ u huɔya-maaŋ da ma balaj ku'i cieŋ u sa da ku fɔŋgūɔ-i ce uŋ'a u ce kumaŋ.

50   Da η da cicɔr muu jūmmu, ku taalun̄gu dii u nuŋgu-na.

Da η da nelie ce weima, u niɛ da h̄aa fɔŋgūɔ dii-yuu.

**51   Huruŋoŋ nyɔŋ hūmma maŋ, u yuul baa
ma yaa-i.**

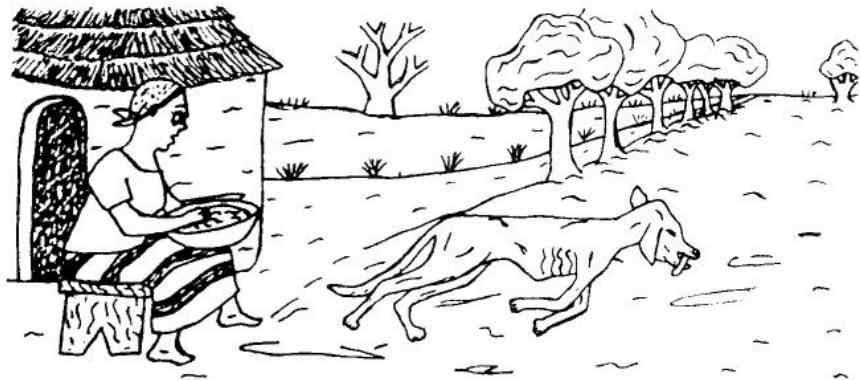
Nelieŋ nuɔŋo-i weima maŋ fɔŋgūc-i yieŋ niɛ, ŋ ce ma yaa-i.

52   Hɔguɔla ko kūɔnaŋo-i u sa cufal-o.

*Niŋ b̄ienaaana mamaŋ hɔguɔla-i-na, ŋ sie gbāa migāan-ma baa
hɔguɔla faŋo-i.*

53   Iŋ jāŋ vakuloŋ-juuru.

*Nel da ma b̄ienaa ma sie fa, aa ŋ saa suɔ, ŋ jo wuɔ ŋ ji
migāan-ma, ba b̄i ku yaa-i wuɔ ŋ jāŋ vakuloŋ-juuru.*

**54   Pāmparaan uŋ posol fuoŋgu maŋ nuɔ-i, u
cel fuoŋgu faŋgu'i nuɔ-i.**

Nelieŋ nuɔ niŋ mulieŋ kusucŋ-nu ŋ bi fir kusucŋ-nu'i.

55 Mamaal-āncīina sa bel hōgučla.

Da ba haa-ni kamunte ba yuŋ-nu, ɳ saaya ɳ fē ɳ huŋŋga-i baa-ba.

56 Ba sa yuu pupuuŋgu aa kūnna hūni.

Ba sa yuu moloŋo aa hā-yo bīŋkūŋgu.

57 ɳ yartie sa bō ɳ mummuomu.

Nelieŋo man yaraa-niŋ, u ce ɳ ce kumaŋ dɔlaanuŋ-yuɔ.

58 Munfuomu sī cicesaanŋ-nu.

Weiŋ da ma vii-ni aa ɳ ta ɳ taara ɳ ciel-ma ba cira: "Munfuomu sī cicesaanŋ-nu". Ku yuŋgu yaa wuɔ muncormu si dii-nie.

59 Nerie sa fē cīncākolma.

Da ɳ kā felemma terienŋgu, ɳ saa saaya ɳ ta ɳ naŋ ɳ nuŋgu-i ɳ dii-ku weima-na hiere.

60 ɳ sie gbāa tūu namelle-i aa nyaa naaŋo a cor teterma-na.

ɳ sie gbāa pē nelkpekpelma hāi migāaŋ-ma.

61 Cielaŋgu bel belbel a ji fil.

Weima doŋ tēntēŋ a suɔ ji da yaanŋa.

62 Yargaatie sa nafiye cicɔrɔ pɔlpɔlɔ.

Da ŋ'a ŋ' sa piɛ bĩncuɔmba-i ŋ' sie gbāa suɔ bĩncɔmma-i.

63 Gbuluoŋgu diei sa kar hūmelle.

Da na ciinnu weima maŋ nuɔ-i, ma yaa daaŋ yaanŋga.

**64 Gborkūnaŋ to saa nanna-yuɔ, u bieratие
sie da-yo.**

Iŋ bĩncɔiŋ duɔ saa nanna-nie ŋ' bigāarāa sie da-ni.

**65 Koŋherreŋ-mūsūlmu sa cĩnnu mu
cãatieŋo.**

Nelbuɔ sa ne u dũŋ-baamba-i saa baa puontaamba-i.

66   Gboluoŋgu'i ciŋ dūŋgu-i.

Da na ta na kā na-naa terniŋ, ku'i ciŋ tīenamma fa.

**67   Da ŋ bel jīeru baa korongo, ŋ būle sa soŋ
tibiiŋ dōrō.**

Da ŋ bel jīeru baa bīŋkūntieno, ŋ weima sa bīena.

68   Bāaŋgu maŋ paaŋ, i yiraanŋ ku yaa-i.

Weima-i hiere maa dii baa ma hōnni ma hōnni.

69   Hündugaanŋu sa yaŋ dāamu-i dīmma.

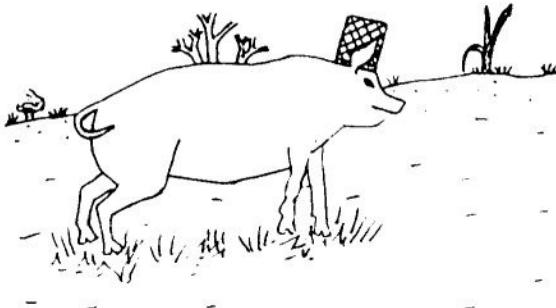
Nelieŋ duɔ fie waa niɛ nie, u ānfamma dii.

70   Jupānna'i kaasāaŋ bituoŋgu-i.

*Da ŋ'a naŋ gbuŋ migāaŋ weima-i ji cor, ku'i juŋ baa ma
bīenamma-i.*

71   Ba sa sū perieŋ cucūŋgu u huoŋ-nu.

Ba sa hiel nelieŋ-yufelleŋ-kūŋgu u huoŋ-nu.

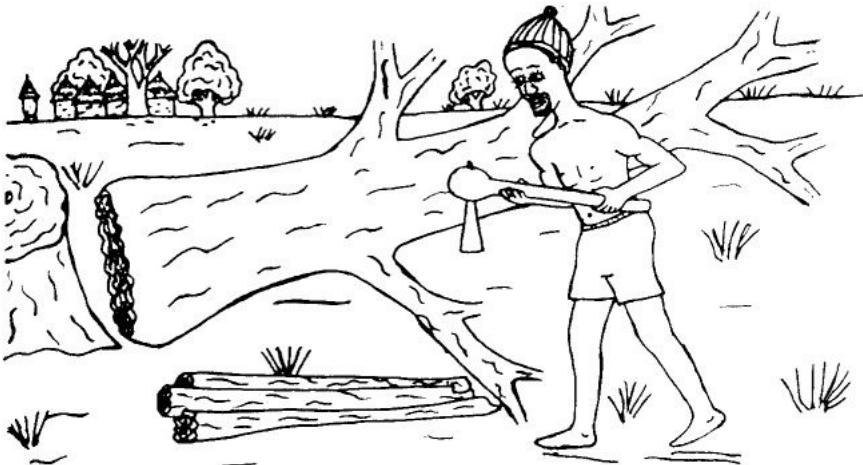

72 Bilojo kaal unaŋ wulaa aa budii unaŋ wulaa.

Nelma namma dii ma bīena unaŋ wulaa aa fa unaŋ wulaa.

73 Niŋ jāŋ denni maŋ ŋ yeryeruŋgu-na, da ŋ ji ta ŋ jaŋ ŋ yiraanŋ ni yaa-i.

Da ŋ waa yeryer huŋgu maŋ nuč-i, ŋ saaya ŋ ta ŋ tigiiŋ bisinuč-i huŋgu fāŋgu'i nuč-i.

74 Naŋ saa suč wuč dānsūŋgu ye yčč.

Da ŋ cārā bīŋkūntieŋ wulaa, aa u saa da duč hā-ni; da ŋ da nič sī u yagaraa aa ta ŋ gāŋ baa-yo ba cira: "Naŋ saa suč wuč dānsūŋgu ye yčč wei?"

- 75   Kulni hāi da ni hell-a-niε, η saaya η siεya ku diei.**

Nelbabalamma hāi da ma kalla-niε, η saaya η ne ma diei par.

- 76   Niimba bɔrɔ yaa ba wuora ye.**

Da na t̄ena haaya na-naa na dumelle-na na saa hel ka wuora na sa fir.

- 77   Ba sa gbeliεŋ ba cāarāŋo u yaan-na.**

Da η silaa kaal moloŋo-i ji cor ku ce u ce bombolmantieŋo.

- 78   Ba sa ne yuulma, ba ne diiremma.**

Nelma bālma yaa yuŋgu a yaŋ ma domma-i.

- 79   Maamuŋo-i cīŋ-wuoŋo sī; da η da-yo η muo-yo η gbulamma aa u tuɔ kā.**

Niŋ'a η sa da kumaŋ fēu, da η ji da-ku baa yaŋ ku cor.

- 80   Da η'a η ku kuliiŋgu maŋ, η sa nu ku niimarni-i.**

Weiŋ da ma'a ma ka wuo-ni η sie gbāa suɔra.

**81 Da ɳ nyɔŋ sammu hãi ɳ ns
kaadɔdɔlŋga-i.**

*Nelieŋ nuɔ da ɳ saa ce wεima hãi ɳ siɛ gbãa suɔ mamaŋ
faa-meɪ.*

82 Ba sa ne j̄eŋo pɔpɔrma aa kar daaŋgu-i.

Ba sa ne cãlmuɔ balaŋgu aa suu u sɔlaŋgu-i.

**83 Gallajãŋ dɔlnu hadiduɔ-i, ɳga u
hobilongo'i ciyaa-yo.**

Neinsñni dɔlnu nawalŋo-i ɳga u jufaŋgu'i ciya-yo.

84 Korongo kor nuntien-juoro fuɔ'i wulaa-i.

*Nelieŋo maŋ h̄ienuŋ u fereŋ kaalma, u yaŋga sa gbãŋ
turemma.*

85   Ānciinnafelējo hiel u tūlm̄ba-i cēiŋ-na.

*Da ɳ doj weima-i felemma-i, ma cemmaŋ-sirciŋa sa waa-nie
dei!*

86   Koro sa puona baa u negecōŋga.

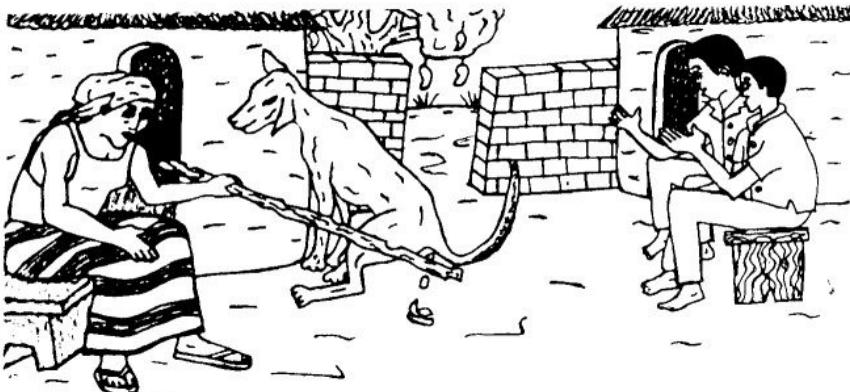
Nelieŋ nuɔ niŋ wuo kumaŋ nuɔ-i, ɳ saa saaya ɳ puona baa-ku.

**87   Da ɳ'a ɳ siɛ dii namma-i pāmparaaŋo-na,
baa yer u kisięŋ-maama-i.**

Da ɳ'a ɳ siɛ da hā sūntieŋo-i baa hūu u celle-kūŋgu-i.

88   Ba sa muo vaanjo u biniędīlāŋ-na.

Moloŋ duɔ cāl i diei, baa pāŋ ɳ gāŋ baa-yo mafamma-na.

89   Yufeduɔla sa puona hīemugāaŋ-nu.

Bīŋkunduɔla duɔ waa baa-ni, bel-ku nammu hain.

90 Nahuɔntie saa suwcu gbuolatie yiɛ.

Da ŋ ta ŋ fuo bīŋkūŋgu molo-na a ne da ku maama sī-yuč, cuwcu baa-ni ŋ da u ciera: "Nahuɔntie saa suwcu gbuolatie yiɛ".

91 Juncorre-i corre sin, jīamba tiraahon-die.

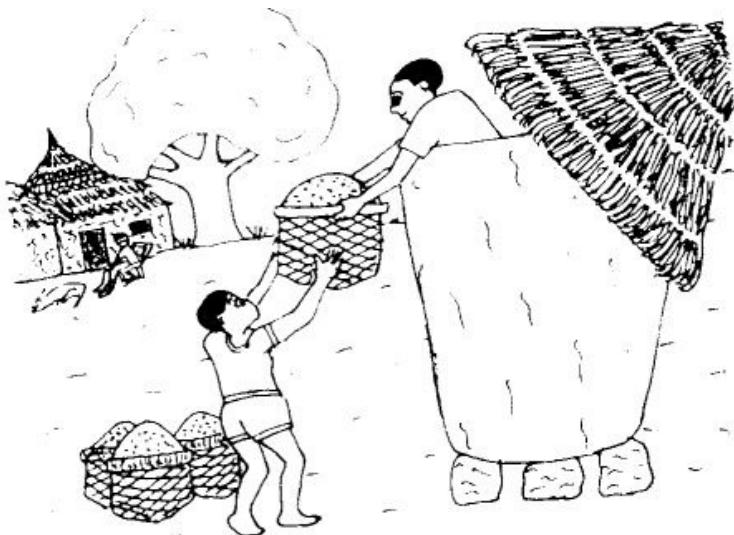
Bīŋkūŋ da ku waa baa moloŋo aa ku saa ciinnu, da ku guula u wulaa ŋ da u ciera: "Juncorre-i corre sin, jīamba tiraahon-die".

92 Ba sa dii nyulmuntieno gagaanŋ-nu.

Ba gbāa bi cira:

**Kēljo maŋ posola, baa dii-yo baa yermba
wucu u cō.**

*Nelieŋo maŋ taaraayaŋ bīŋkūŋgu u naa, ba siɛ gbāa hā-yo ku
bīŋkūŋgu-i wucu u tiera-kuo.*

- 93 Diilojo maŋ ka dāa koroŋo-na, u bī u
yaa-i fīnfiiruŋgu.**

Nelma maŋ ka wuo-ni, ɳ ne ma yaa-i wuɔ parsii-maama.

- 94 Ma sa tīenu kartieŋo-i ɳga ma tīenu
bilontieŋo-i.**

*Da ɳ ce kuujaŋgu molo-na, ma karaanu nuɔŋo-i ɳga fuɔ-i ma sa
karaanu-yuɔ.*

- 95 Isuɔtumaa sa da purru.**

Kukulmaŋ-maacemma sa da yaanŋga.

- 96 Isuɔholleŋ-nerie nogolla u hartieŋo.**

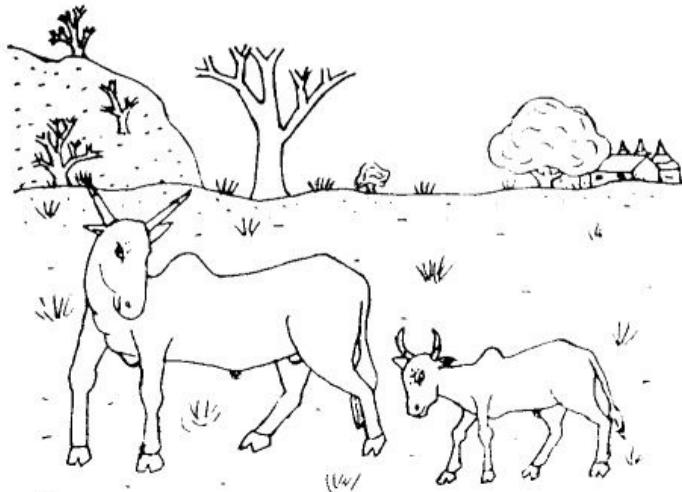
Neltugolma jo baa nogoluɔ.

- 97 Huɔŋga sa yaŋ guɔlamma wuɔ ka tieŋo
naa yuŋgu.**

*Weima sa yaŋ-ni damma wuɔ bīŋkūŋgu sī baa-ni. Ku gbāa bi
firnu wuɔ: Nelie duɔ fie waa nie nie, u maama dɔlnu u fere.*

98 Naa sa kă turuŋ-nu aa yaŋ u biloŋo.

Bisälääŋ u bīncɔiŋ duɔ waa dumaa, u bi sire waa dumei.

99 Mei tunyāa mei sa mar.

Gbānalääŋ daaku pigääŋ wuɔ miŋ waan̄ nelma maŋ, ma hilaa
mei niŋ-nu ninsongoŋ ḡga mei maawamma sī.

100 Sɔmma hāi sa yar jeiŋo.

Ba gbāa bi cira:

Iŋ sie gbāa bel dūŋbermba-i iŋ sie tira
gbāa suuye koluon̄gu-i.

Mamaŋ kpelle-maan̄ da ma yar-ni parsii-maama saa saaya ma
tira yar-ni.

101 Ba sa kar p̄opuɔrbiloŋ nuoŋ-nu.

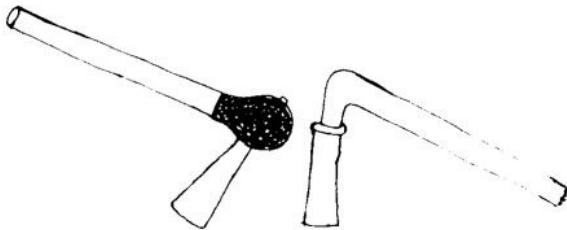
Da ba puɔr ba ji waŋ nelma baa-ni aa ma saa dɔlnu-nie, baa feŋ p̄opuɔrbiloŋo-i, ta ŋ yii baa p̄opuɔrtieŋo yaa-i.

102 Da ba balaŋ-ni naacicɔrŋ-kūčma ba hielaa tieŋa ŋ nuŋ-nu.

Da ba ce nelkpekpelma ŋ huoŋ-nu ba paraaya muliema nie.

103 Maale sa suur kaayieŋ-fuoŋ-nu, kaayie sa bi suur maaleŋ-fuoŋ-nu.

Kufaŋgu pigāŋ wuč nelięjo nelięjo baa u munyierammu.

104 U jẽnaamba sa ku.

Nelięjo maŋ sa waŋ ninsoŋo-i koko, duč waŋ nelma namma ba cira: "U jẽnaamba sa ku". Ku yuŋgu yaa wuč duč cira daama cię, da ŋ kā ka ne ŋ da ma saa ce.

105 Ƞ gbaraa tūnniŋ ka cii yieŋ-na.

*Da ȷ cūna nelma naŋ temma ka suurnu ānsuurnumma ba cira:
"Ƞ gbaraa tūnniŋ ka cii yieŋ-na".*

106 Baa ji fiŋ purru mi nyieniŋ.

Miŋ'a mi saa ce nelma maŋ, baa ji dii mi nuŋgu mei.

107 Ba yuu hai kāaŋ, ba sa yuu hai jučŋ.

Ba gbāa bi cira:

**Gbučŋa ta a jo ȷ fuore-na ȷ ta ȷ nyen ȷ
jārā-yei.**

Nelma maŋ da ma ta ma jo, baa huol ȷ hučŋga-i baa-ma.

**108 Koroŋo naŋ da ka yorra nalle maŋ, wuɔ
di diyaa jĩamba.**

*Nelma maŋ da ma yar-ni cemma, ɳ gbɛ-ku dumaa wuɔ ma saa
fa.*

109 Mi ta mi sisĩŋ ɳ ta ɳ huɔl.

*Moloŋ duɔ tuɔ jo baa nelma aa ɳ ta ɳ kar u yaaŋ-na, ɳ da u
ciera: "Mi ta mi sisĩŋ ɳ ta ɳ huɔl".*

110 Ba suɔ kûrãŋo-i daaruŋ.

*Da ɳ ta ɳ kaal ɳ fere weima-na ɳ cor aa ba saa da ɳ ciɛ-ma
dede ba cira: "Ba suɔ kûrãŋo-i daaruŋ".*

111 Jalle sa maar di tieŋo.

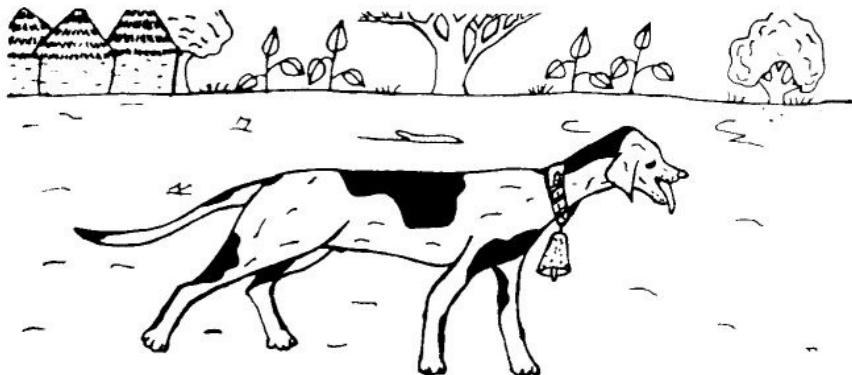
*Nelieŋ nuɔ da ɳ fie waa niɛ nie, ɳ siɛ gbāa ce ɳ fere bɔlbɔl ɳ
b̄incɔiŋo-na.*

112 Yiroŋo nyęŋ baa u kekeriengu-i u naŋ-na.

Nelieŋ nuɔ ɳ saa saaya ɳ bel ɳ daluɔ-i baa ɳ nyinyuɔŋgu.

113 Gbogboiŋ-vaa sa doŋ i hāi.

Wεiŋ da ma da-ni cor, ma teŋ da ma ji ta ma jo, η saaya η sučra.

114 Sogolo sa puona baa u dūntīlāaŋo.

Cεdučŋ-bisālmba ponsaŋgu sa kā yaaŋ-na.

115 Yerieŋo maŋ kaalaŋ, hūŋkučsinni sī-yuč.

Nelieŋo maŋ kaalaŋ ku sa vāanu-yuč saa baa umaq buudii.

116 Kaayieŋa'i cieŋ nuoranni-i.

Nučŋ nama da na gbonu ku yaa na da fēŋgūč.

117 Da η ciir jalle-i η ji nyčŋ di hūmma, da η ciir nelieŋo-i u ji ce η koronjo.

Ãnfafamma yagara nelbiloko-²⁸da η ce-ma yuč u bir ji suu ma sɔlaaŋgu-i baa ãmbabalma.

118 Naa sa wuora u källej.

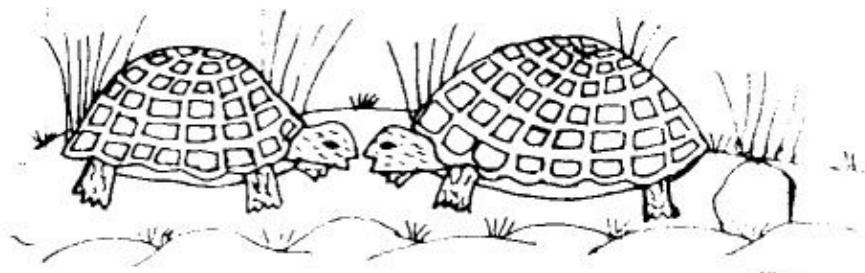
Jeijø-i u figūñgu-na u sis gbāa ce bīñkūñgu.

119 Daakuraanju nyε cuoŋgu.

Weij da ma da moloŋo η saa saaya η ta η nyε-yo. Yiñgu dii baa yiñgu ma temma ka bi da nuɔŋo-i.

120 Gborkūñomba'i suyaanj ba mundommunterni-i.

Bamaŋ dii baa ba-naa ba'i suyaanj ba-naa.

121 Unaŋ yerie ku unaŋ dānsūñgu dɔl.

η maaŋ da ma bīñna aa fa unaŋ maama ba cira: "Unaŋ yerie ku unaŋ dānsūñgu dɔl".

122 Juuru kuraa suur hūnsaarma-na.

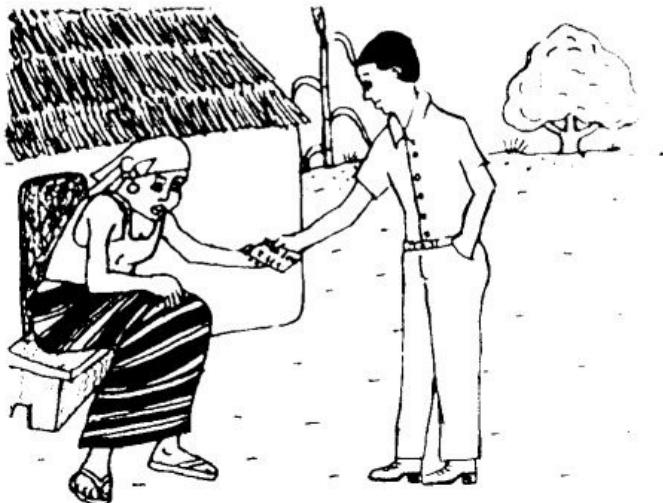
Bīñkūñ da ku kor η wulaa ka suur η nelkpekpel naŋ-na, ba bī ku yaa-i wuɔ juuru kuraa suur hūnsaarma-na.

123 Cuoru sa bīena mahībieja.

Da η ta η ce weima aa manamma jo ji suur hōlma-na ma saa bīena dīelā-maama-i ba cira: "Cuoru sa bīena mahībieja".

124 Tēntēncie sa gbar.

Da η ta η ce weima-i aa ta η da tēntēj ku sa kara η kūoma-i.

125 Da η pu gbarunju ciima bel-ni.

Da η pu nelma, manamma jo ji suur ma hōlma-na a bīena-meij.

126 Da η naa maale di kāa munjāmmu.

Da η naa neliejo u kāa u mujkāmmu.

127 Ba sa pigāaj ba tonelle baa ba nyinyuċejgu.

Da η ta η waġ η sīnni yebabal³⁰de-i ba bī ku yaa-i η pigāaj η tonelle-i baa η nyinyuċejgu.

128 Da ɳ da kūɔnaŋ-corre-i bisālāaŋ naŋ-na, u bīncuɔmba'i hāa-yo baa-de.

Da ɳ da molo cie nelieŋo nyuŋgo-i-na u bīncuɔmba.

129 Biniɛŋa maŋ ɳ akūɔlŋa baa ji yaŋ kūɔlmba nyasällā-yei.

Nelma maŋ una sa ji ce-ma naŋ huoŋ-nu baa sere baa-ma ma ji hɔrɔ.

130 Isinni hɔra katieŋ saa hɔr.

Nelieŋ duɔ vāa aa fɔŋgūɔ waa-yuɔ yogo, ba gbē ku yaa-i wuɔ Isinni hɔra katieŋ saa hɔr. Ku yuŋgu yaa wuɔ u kūɔma vāa ɳga u kogonni dii yogo.

131 Ciɛŋ-nelle sa maa.

Bīŋkūŋ maaŋ da ma ta ma dɔl-niŋ ɳ sa muliɛŋ baa ku maacemma-i.

